

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:

Pe an 18 cor. $\frac{1}{2}$ an
9 cor. $\frac{1}{4}$ 4-50 fil.

□ □

Pentru străinătate:

Pe un an 24 coroane
 $\frac{1}{2}$ an 12 cor. $\frac{1}{4}$ an
6 coroane.

Unirea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.

□ □

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirea”
în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

Biserica noastră și romano-catolicii unguri.

Mila Domnului a fost cu noi înainte cu 200 și mai bine de ani, când prin unirea cu Roma ni s'au deschis și nouă calea spre comorile apusului. Ni s'au deschis prin unirea cu Roma metropolele unei vieți culturale, ce nu se pomenia pe atunci în răsăritul nostru. Tinerii, cari mergeau acolo să se cultive și să adâncească știință religioasă, scrutând codicii sfintei Scripturi ori ai dreptului bisericesc, cercetând viețile sfinților și resfoind analele istoriei bisericești din marile biblioteci și arhive, avură prilej și găsiră vreme, ca să se adâncească și în studiarea monumentelor și a documentelor, cari priviau trecutul neamului din care făceau ei parte.

Așa ne-au venit de pe la Roma și de pe la Viena, de pe la Tyrnavia Iesuiților și de pe la Innsbruck, apostoli, nu numai ai credinței religioase, ci de odată și apostoli ai culturii românești, apostoli ai deșteptării conștiinței naționale.

Este și rămâne o constatare absolut neresturnată, că începuturile dovedite ale deșteptării noastre naționale coincid cu cele dintâi decenii ale unirii noastre cu Roma. — Episcopul Iocențiu Clain, al Românilor uniți cu Roma, a intrupat în cererile și scrisorile sale cel dintâiu program politic al Românimii întregi de pe aceste plaiuri.

Școlile întemeiate la umbra catedralei episcopului unit au fost cele dintâiu școli, unde educația și creșterea tinerimii noastre a început să se facă în spirit românesc, și de unde, rând pe rând au eșit apostoli, cari sămânța primită în aceste școli au dus-o și au sămănat-o, la rândul lor, și pe airea, pretutindenea, unde sălășluște neamul nostru, dincoace și dincolo de Carpați.

Centrul, de unde se propovăduia credința unirii cu Roma, a ajuns deodată și centrul — simbolul chiar — al aspirațiilor și credințelor noastre naționale. Memorabila adunare a memorabilului an 1848 nu putea să se țină, decât pe câmpul ce se întinde la poalele colinei, deasupra căreia se întinde Blajul, scaunul metropoliei unite.

Istoria românească nepreocupată va și trebui să preamărească pururea actul unirii noastre cu Roma, care a accelerat, cel puțin cu decenii, dezvoltarea sufletului românesc la poporul nostru.

Prin unirea aceasta cu Roma însă, primind aceeași credință, ce o mărturisea și o bună parte a poporului unguresc, noi am ajuns într'o legătură oarecare mai de aproape și cu biserica catolică ungurească, prin unitatea credinței, a dogmelor. Acestei biserici, altfel, i-am fost dat, înainte chiar de a se încheia Unirea, pe unul dintre arhieriei ei cei mai mari, pe Nicolaus Oláh, arhierul Stigonului și primatele țării ungurești.

Cum s'a dezvoltat acest raport dintre biserica noastră și dintre biserica romano-catolicilor unguri? Și mai ales, care este raportul ce stăpânește astăzi între noi și între romano-catolicii unguri?

Nu vorbim de raporturile ierarhice. Aceste raporturi ierarhice s'au desfășurat, altfel, în forme și în cadre destul de corecte. Conflicte între scaunul vlădicului românesc și al mitropolitului unguresc istoria nu prea înregistrează.

A fost adecă o vreme, când biserica unită era pusă sub un anumit tutorat al călugărilor iezuiți, câtă vreme acest tutorat era poate chiar în interesul tinerei biserici unite. Au fost vremuri, când episcopia românilor uniți era atârnată, sufraganee, cutărui scaun metropolitan unguresc, ori chiar scaunului primat al Ungariei.

Astăzi, dela data bullei *Ecclesiam Christi*, din a. 1853, nu mai suntem. Avem provincia noastră metropolitană cu atârnată nemijlocită de scaunul Pontifului Roman, și episcopii noștri au »dreptul și datorința de a conlucra cu Prelații bisericii catolice de rital latin« numai în cestiunile »cari se referesc la interesele generale ale Bisericii catolice din Ungaria și la cele comune ale Provinciei noastre bisericești cu cele ale Bisericii catolice de rital latin«. (Conc. Prov. III Titl. II c. I § 5). Atari cestiuni nu pot să fie altele, decât cele privitoare la credința credincioșilor noștri, după ce toate celelalte cestiuni, privitoare la administrația ierarhică, la drepturile și întregitatea Provinciei noastre mitropolitane: congrua clerului, limba liturgică, autonomia, așezămintele religioase și culturale sunt de competența conferențelor ori sinoadelor provinciale (vezi C. Prov. III Titl. II c. II § 1).

Din punctul acesta de vedere, al situației de drept bisericesc și ierarhic, raportul nostru cu biserica romano-catolică ungurească e clar și limpede. Factorii competenți au grijit ca bisericii noastre să i-se asigure libera dezvoltare, necesară spre atingerea scopurilor și idealurilor sale.

E vorba numai de respectarea acestor drepturi, — din partea noastră deci, de *apărarea și validitatea* lor.

Căci spiritul public, dispoziția ce stăpânește astăzi cercurile diriguitoare ale bisericii romano-catolice ungurești este, evident, pornită spre un antagonism în potriua bisericii noastre. Începând cu era așa numită constituțională, acest antagonism tot mai mult se evidențiază, în întreagă ținuta clerului superior și a bisericii rom. cat. ungurești față cu biserica noastră. Iar cauza acestui antagonism nu este alta, decât șovinismul, care a orbit atât de mult și cercurile superioare ale bisericii rom.-cat. ungurești, în cât de

dragul utopiceii «idei de stat», nu stau la îndoială să compromită cauza catolicismului în sinul poporului nostru.

Cestiunea autonomiei catolice regnicolare, cu tendința de a ne contopi și pe noi în cadrele unei organizații, unde nu ne va fi cu putință validarea intereselor și idealelor particulare ale Bisericii noastre, înființarea Hajdudoroghului, cu concursul și cu binecuvântarea prelaților maghiari, o sanalele cântate de presa catolicilor unguri, bucuria, de pildă, și preamărirea acestui «triumf al ideii maghiare», în coloanele catolicului «Alkotmány» ori ale revistei clerului unguresc catolic «Egyházi Közlöny», — sunt dovezi neîndoioase ale tendinței, ce se manifestă astăzi în biserica catolică maghiară, în potriva bisericii noastre unite. Am mai putea adăuga, ca o manifestare și mai proaspătă a dispoziției catolicilor unguri în potriva bisericii noastre, care a înțeles și va înțelege și pe viitor, că rostul ei nu poate fi altul decât al unei biserici catolice dar cu spirit național românesc, mai putem adăuga, zic, faptul simptomatic că, în afacerea atentatului dela Dobrișin, numai «Pești Hirip» a întrecut pe «Alkotmány» în epitete, în invinuri, în suspiționări și denunțări în potriva Românilor uniți, pe al căror plac nu a fost înființarea diecezei Hajdudoroghului.

O spunem, ca să se știe: O bi-

serică numai atunci își are rostul ei, în sinul unui popor, când în cadrele învățaturii sale, în cadrele instituțiilor sale, alături de trebuințele sufletești individuale, satisface și mulțamește și *trebuințele culturale și naționale ale poporului său*. Așa și-a înțeles rostul său biserica unită în trecut, așa trebuie să și-l înțeleagă și în viitor: să țină cu tărie la credința religioasă primită dela Roma și în cadrele acestei credințe, în temeiul legăturilor religioase și culturale cu Apusul, să conlucre la înaintarea și desăvârșirea culturală a neamului, care este, prin situația sa geografică, puntea dintre Răsărit și Apus.

Conștiința acestui adevăr, înțelegerea deplină a acestei meniri a bisericii noastre trebuie să ne întărească, să ne îndârjească la lupta în potriva greutăților, ce le pun în calea bisericii noastre, în timpul din urmă, tocmai aceia, dela cari s'ar putea aștepta o pătrundere mai mare, o apreciere mai adâncă a rostului și a rolului, ce îl are biserica noastră unită în mijlocul poporului românesc și aci, la poarta Orientului.

Chestia românească în dietă.

Vorbirea deputatului Désy Zoltán. În fața vorbirii la care s'a anunțat Désy Zoltán, fost vicecomite în comitatul Solnocdobâca și secretar de stat pe timpul coaliției, a privit întreagă opinia publică ungurească cu mare interes. Désy Zoltán este nu

numai un adân cunoscător al chestiei românești, dară prin moderațiunea ce a dovedit-o cu această ocazie în dietă, principiile pe cari le-a stabilit în urmarea politicii de naționalități pentru guvernele țării, a făcut ca ziua de 13 a l. c. să fie memorabilă chiar și pentru noi români.

Oratorul începe cu enunția, că chestia naționalităților nu voiește să o trateze sub raportul politicii de partid, pentrucă ea vecinic va rămânea o chestie fundamentală a regatului ungar. Opinia publică ungurească este în mare parte în rătăcire privitor la naționalități și el, ca oficial, ca unul ce și-a petrecut zilele printre români, față de cari îl leagă celea mai dulci amintiri, își ține de datorință, ca să-și expună vederile sale cu toată obiectivitatea față de acest popor, pe care a învățat să-l stimeze și să-l iubească.

În anul expirat prin Aprilie, un bărbat marcant român i-a prezentat un memorand privitor la rezolvirea chestiei românești, dar fiindcă a înțeles, că ministrul prezident a intrat deja în tratative cu comitetul național român, a crezut, că e în interesul cauzei, ca să nu se amestece acum, în tratative, căci nu ar fi luat răspunderea pentru eșuarea lor din cauză unor tratative paralele.

A făcut apoi o amanunțită reprivire asupra vechei constituții transilvănene zicând, că e greșită confirmarea ca și când românii ar fi luptat înainte de 48 pentru recunoașterea lor ca națiune. Lupta aceasta de care a amintit și Bethlen în vorbirea sa s'a purtat primo loco pentru libertatea religioasă, și recunoașterea religiei românești între celelalte religii recepte.

Când e vorba de chestia românească înainte de anul 48 e de a se distinge. Printre nemeșii, cari s'au bucurat de privilegiu în stat s'au aflat întotdeauna o mul-

FOIȚA.

Heinrich Ernst Haeckel.

— Din prilejul împlinirii alor 80 de ani. —

Budapesta, Februarie, 1914.

În zilele trecute, societățile științifice din Germania și din alte părți, au închinat o zi octogenarului H. E. Haeckel, ca prinos și recunoștință pentru meritele câștigate în marea republică a științelor, în cursul unei vieți de opt decenii. Cu astfel de ocazii, ziaristica se obicinuește a publica une-ori coloane întregi chiar, în onoarea savantului acărui sărbătoare se face. Acest lucru de-o parte este un act frumos de-aduce elogiile cuvenite în forma aceasta minților merituose, iar de altă parte publicul mare, puțin inițiat poate în această direcție, se pune în poziția de-a cunoaște din timp în timp pe oamenii mari ai străinătății.

Se impune însă, ca informațiile, ori scurtele note chiar, cari se dau în coloanele ziaristicii, să fie îngrijite, cu multă precauțiune, când e vorba de-un Spencer, Darwin, ori Haeckel. Publicul mare ușor e dus în rătăcire, citind bunăoară despre Haeckel: „cufundat în cercetări minuțioase de laborator, el a fost unul dintre cei dintâiu oa-

meni cari au străbătut cu spiritul lor unitatea vieții tuturor viețuitoarelor. Vieța microscopicelor radiolari în fața lui, în mintea lui avea aceleași funcțiuni ca și vieța semenilor săi. Hrana și reproducerea a căror scop final e păstrarea individului și a speciei sunt comune tuturor vietăților. Aceeș luptă poartă vietățile între olaltă și acelaș „cel mai puternic“ este învingătorul... Ori, ca apreciere: „Omul acesta este un om mare, principiile aduse de el în lume au fructificat într'un mod neașteptat gândirea omenească. De câte-ori e vorba de-o evoluție, în mintea noastră adăugăm și principiul biogenetic. În dezvoltarea noastră individuală trăim epocile, prin cari au trecut strămoșii noștri, și pe calea pe care au ajuns ei la cunoștințele ce ni le lasă nouă moștenire, pe aceeaș cale trebuie să meargă fiecare dintre noi. În dezvoltarea sa, fiecare om recapitulează pe scurt dezvoltarea prin veacuri a neamului omenesc. Prin firea lucrurilor, noi nu putem fi decât continuarea vieții părinților noștri. Orice salt, orice abatere se pedepsește. Aceste sunt învățăturile principiului biogenetic...”¹⁾ Repet, publicul mare cu astfel de afirmații, culese de cele mai multe-ori din vre-o cronică de publicații raționaliste și anticreștine — căci acesta este astăzi la modă — este lăsat în

incognito¹⁾, iar impresia care i-a rămas după citirea astorfel de șire, nu arare îl poate duce în rătăcire, fără să mai amintim unele urmări, cari la toată întâmplarea nu sunt eschise.

Pornind din acest motiv, credem a presta un serviciu, prezentând publicului nostru cetitor, personalitatea bărbatului din fruntea acestor șire, în adevărata ei lumină.

*

Heinrich Ernst Haeckel de mare autoritate și scrutător neodihnit al tainelor din natură, s'a născut la 1834 în Postdam. Ca elev de liceu a simțit o atragere nemărginită către botanică și zoologie; nenumărate

¹⁾ „Luceafărul“ (Nro 6, 1909) tratând într'o informație de cronică despre Darwin, după-ce îi schițează în câte-va trăsături generale doctrinele, adăuge: „Astfel explică Darwin nașterea speciilor, pe cari le întâlnim astăzi pe suprafața pământului. Teoria descendenței a fost aplicată și la om. Darwin a presupus că și omul s'a născut dintr'o formă intermediară între maimuță și om. Cercetările de astăzi dovedesc, cu multă putere de convingere înrudirea omului cu animalele... S'au făcut studii întinse, pentru a dovedi din punct de vedere anatomic, fiziologic și psihologic, că omul nu e decât o formă perfecționată a regnului animal... Nimic însă nu amintește despre faptul, că s'au aplicat și lovituri acestor păreri, cari le-au șguduit din temelii.

¹⁾ Vezi „Românul“ No. 27. 1914.

țime de români, cari au avut întru toate privilegiile nemeșilor maghiari. Deosebirea e numai, că până când secuii, cetățenii sași și nemeșii maghiari puteau să reprezinte și totalitatea maghiară săsească și săcuiască în adunările lor, privilegiile nobililor români erau legate de persoană. Atât în Supplex libellus Valachorum cât și în adunarea dela Blaj, a fost justificată cererea românilor de a pretinde privilegii naționale deosebite, atât ca națiune egal îndreptățită cu celelalte câte erau în Ardeal, cât și recunoașterea organizației lor particulare și a privilegiilor teritoriale, cum aveau celelalte națiuni recepte din Ardeal. Anul 48 însă a schimbat deodată situația de drept a întregului regat ungar, a cassat toate privilegiile deosebitelor națiuni față de cari s'a proclamat principiul egalei îndreptățiri și egalității de drept.

Prin urmare toate acele gravamine, pe cari românii le-au avut până aci le-a curmat deodată anul libertății din 48 și astfel și baza pe care au stat pretenziunile românilor până aci, și cari au fost justificate din toate punctele de vedere, s'a cassat rămânând ca ei în cadrele statului de drept să-și poată aranja viitorul și existența fără nici o restricțiune. Aranjamentul acesta l-a făcut pe seama românilor și a tuturor naționalităților cu largă prevedere articolul 44 din 1868. Legea de naționalități, care a fost o necesitate a timpului a rezolvat spre mulțămirea tuturor chestia naționalităților proclamându-se unitatea politică a statului și lăsându-se drepturile ce compet tuturor popoarelor aflătoare pe teritoriul acestui stat, ca ele în cadrele acestui stat să se poată valida după valorile ce reprezintă. Legea aceasta nu a fost executată din lipsa unei miopii politice, care azi se răzbuună cumplit. „După părerea mea — a zis Désy —

legea de naționalități trebuie executată. (Mișcare). Nu vreau să zic prea multe, dar trebuie executat aceea ce e în consonanță cu unitatea de stat și ce să poate compune cu aranjamentul nostru de azi. Ceea ce a promis Dl. Ministru presupun că e în credință, că se poate compune. Deosebirea dintre noi e că eu nu țin de îndreptățit nici pe Dl. Ministru prezident, nici pe urmașii lui — și aceasta o țin în interesul statului, ca el cu desine putere ca un act guvernial să dea aceea ce și așa da legea de naționalități. Este de interes public aceasta, care nu poate fi legată de condiție sau plăcere individuală. Trebuie executată aceasta ori-ce poziție ar lua în fața acesteia partidul unul sau altul al cutărei naționalități. Nu atârână dela partid pentru-că nu aceasta este interesul poporului român, precum nu e nici în interesul poporului maghiar. Interesele poporului român sunt identice cu interesele poporului maghiar. (Aprobări.) Ceea-ce a hotărât legea odată, a hotărât-o din comunitatea de interese și când eu vorbesc sunt dator să apăr interesele poporului român ca și stimatul meu prieten Mihali, și când el vorbește de asemenea trebuie să apere interesele maghiare, pentru-că nimic altceva decât comunitatea congruentă de interese nu acopere aceste chestii. Cultura și dezvoltarea economică e și a mea ori a cărui va fi în această țară. Inzădar cred unele naționalități că prin cultura lor lucră în potriva mea. Mă bucur că să deschide aceasta emulare pentru-că în aceasta emulare numai statul maghiar poate eși învingător“. (Vii aprobări).

Oratorul se provoacă la cazuri, cari nu fac cinste administrației și peste tot politiceii guvernului dela 68 încoace. Pe când a fost vicecomite a trebuit să suspendeze un notar cercual a unor comune românești, despre

care s'a dovedit, că înainte cu 10 ani a fost osândit pentru participare la un furt ucigaș.

A trebuit să se geneze, că în fruntea deputăției Românilor, deputatul Teodor Mihali i-a zis: Dl. vicecomite, tratează omește cu Românii! Intreabă dacă sunt admisibile într'un stat constituțional lucrurile aceste? Statul maghiar existent de o mie de ani îl apără și astăzi de perire scriitorii cancelarilor și vicenotarii. Este admisibil ca precum s'a întâmplat în 1887, un popor de trei milioane cum sunt românii să trimeată în dietă un singur deputat, pe Traian Doda?

Cum nu vor fi drepte acuzele lui Scotus Viator, când guvernele au părăsit baza legală și au estradat pe acest popor administrației, cari l'au exasperat într'o măsură neobișnuită? „Au neglijat, zice oratorul acele teritorii, cari au avut lipsă zilnică de mână binecuvântată (Adevărat în mijloc). Când era nevoie puteam aplica și pe aceea care pedepsește, dar pentru ce totdeauna pe cea cu pedeapsa, și niciodată pe cealaltă? (Foarte drept în stânga). În fața acestor nevoi nu văd altă scăpare, decât să ne întoarcem la baza creată de Francisc Deák prin articolul 44 din 1868 și să executăm partea ce și astăzi este în vigoare. Să o executăm nu pentru plăcerea ori displăcerea guvernelor, ci pe baza explicației obligatoare a legii. Cred că e superflu a da ceva pentru buna ținută a unei partide. Eu în privința asta n'aș da nici uneia nimic, dar o dau fiindcă e în interesul de obște și o dau ori cum s'ar purta vre-un neam în această țară. Celelalte năcazuri le vom curma dimpreună cu ale noastre față de cari un singur medicament e: democrația și stat de drept.

Vorbirea lui Désy a făcut o colosală impresie în camera ungară. Nime nu se aștepta ca un deputat opozițional și un

colecții de plante a început să-și adune încă dela aceea vrăstă. La dorința tatălui său a pășit pe carieră medicală. A făcut călătorii prin diverse părți ale Europei, pregătindu-se temeinic pentru o catedră de universitate. La 1862 a fost denumit profesor universitar în Iena. Aicia a muncit, aicia și-a câștigat renume, și aicia a trăit până la 1905, când s'a retras din arena luptelor de condeiu fără sfârșit să-și petreacă restul anilor în o viață mai tihnită.

Activitatea acestui bărbat, partea cea mai mare, este continuarea, cu toată energia, a ideilor darwiniste, pe cari el le-a înrădăcinat mai întâiu, și le-a făcut propagandă în imperiul german. În scrierile lui din tinerețe și de mai târziu aflăm reflexul acestor idei; pentru aceste și-a jertfit întreagă viața sa, cercând să le susțină în fața lumii științifice, care, dela început, le-a respins categoric. Viața lui de laborator, din acest timp începând, n'a fost altceva, decât refugiul desperat după argumente, pe cari și le forma ajutat în mare parte de fantazie, lucru pentru care unii savanți¹⁾ i-au atribuit în ironie, titlul de romancier. În laboratorul său a făcut nenumărate experimente, în deosebi de anatomie comparativă și dezvoltare a ființelor. A fost unul dintre cei mai aprigi învățăcei de-ai lui Darwin, cari declarăți odată pentru această direcție, au stat

fără șovăire în fața tuturor atacurilor, apărându-se inveliti în sdrențele ce le-au mai rămas, în tocmai, ca oastea lui Napoleon atăcată de puterile naturii pe imenzele stepe ale Rusiei.

Argumentele și felul de purcedere al maestrului Darwin, pe Haeckel nu l-au îndestulit; a cercat drumuri nouă, și a făcut cele mai imposibile călătorii cu fantazia, pentru a afla în fine un modus de-a putea fi susținute părerile lui Darwin și pe mai departe, că dobitoacele nu se deosebesc într-un nimic de om. Și în special Haeckel, din paleontologie, s'a încercat să arete, că între viețuitoare este deosebire numai de graduație treptată; viața, în straturile pământului, formează o linie ce se ridică tot mai sus, dela cele mai inferioare ființe, până la om; acelaș lucru vrea să-l dovedească provocându-se la morfologie, organele a căror serviciu îl ignorăm și la principiul biogenetic. Acest din urmă singur se atribuie propriu lui Haeckel, și se aplică cu deosebire la animale; fătul adevărat din momentul concepției, în uterul mamei, trece prin faze analoage cu stadiile unei vieți în realitate. Aceste faze — spune Haeckel — sunt egale tuturor animalelor, fără excepția omului. Din toate cercetările-i de laborator, această descoperire îi constituie meritul cel mai mare. În celelalte a fost puțin norocos. Savanții cu cari a polemizat l-au sdorbit. Cei mai periculoși contrari pe cari i-a în-

timinat au fost Du Bois-Reymond, profesor în Berlin; Wasmann, Hies, Dr. H. Mertens, care i-a atăcat opul: „Die Lebeuswunder“ cu o critică distrugătoare; iar Chwolson, vestitul profesor din Petersburg, de-aseenea i-a fost un strașnic contrar.

Greșala principală alui Haeckel este că a trecut peste limitele specialității sale, peste botanică și zoologie, în cadrele cărora a prestat servicii foarte însemnate lumii științifice. Amestecat odată și în filozofie și fizică, în cari nu se pricepea, întru cât nu a fost specialitatea lui și nu avea pregătire necesară¹⁾, a comis greșeli oribile, în zelul de-ași îndreptăți monismul, existența unui singur element: materia brută, pe care o profesa cu multă energie și din care se nizuia să explice toate fenomenele vieții. Recenzându-i cunoștințele fizicale Chwolson încheie cu următoarele:

„Haeckel a amestecat vorbăria ieftină a laicilor cu știința serioasă, a scris propoziții cari tradează părerile celei mai șubrede și ridicole, adăugând cercetări dintr'o natură, care nu există. Aici nu are loc nici un pardon, decât o — uitare“.

Haeckel a scris foarte mult. Amintim din vrful operelor lui: „Die Radiolarien“, Berlin 1862; „Hydromedusen“ Leipzig 1865; „Generelle Morphologie und Organismen“ 2 vol. Berlin 1866: „Natürliche Schöpfung-

¹⁾ Nilkes: Schutz-und Trutzwaffen pp. 76—77.

¹⁾ Du Bois-Reymond.

maghiar incarnat ardelean cum e Désy se vorbească atât de obiectiv, ici colo cu căldură pentru chestia românească. Iar pretenziunea lui de a executa legea naționalităților și a da libertate deplină pe toate terenele românilor ca ei se emuleze pe teren economic și cultural cu maghiarii a surprins și pe contele Tisza, care tocmai aceasta nu a încuviințat-o.

În răspunsul său contele Tisza a și declarat, că legea de naționalități astăzi este inexecutabilă. A citat drepturile ce se asigură naționalităților prin § 44 din 68 declarând, că nu este guvern astăzi, care ar putea lua răspunderea pentru executarea aceluia și ar putea trece peste evoluția de drept ce s'a făcut dela 1867 încoace. E la tot cazul semnificativ, că Désy a făcut enunțării de așa mare importanță, tocmai când partidele opoziționale au aflat de prea mult ceea-ce a oferit Tisza românilor. În fața atmosferei create de vorbirea lui Désy replica contelui Tisza și susținerea punctului său de vedere a fost atât de anemică, încât l'a coborât deodată jos de pe pedestalul, pe care s'a urcat ca binevoitor și împăciuitoar al românilor.

Biblioteca populară a Asociațiunii.

Transilvania, organul Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român în numărul său 2 din a. c. face niște constatări triste cu privire la modul, cum e sprijinită această instituțiune culturală de către aceia, în a căror interes lucră. Se constată, că unii membrii ordinari nu-și plătesc taxele de membrii, iar numărul membrilor ajutători scade din an în an și urmarea este, că Asociațiunea este stânjinită în activitatea ei salutară.

E foarte trist lucrul acesta, dar să căutăm sorgintea răului. În raport ni-se spune că în primul an de existență Biblioteca Asociațiunii a avut 11 mii de abonați, în al doilea an 12 mii, iar în al treilea 8 mii. În anul acesta să zice, că se pare că cărturarilor dela sate au renunțat să mai îndemne pe țărani să se înscrie de membri la Asociațiune, căci numărul membrilor ajutători a scăzut în mod izbitor.

Aceasta e o acuză foarte grea, adusă cărturarilor dela sate și cu deosebire preoțimei și învățătorimei noastre, căci apare ca și când aceștia nu și-ar fi împlinit datoria în direcțiunea aceasta. De aceea, ca unul, care sunt în imediată atingere cu poporul dela sate și mă interesez de soarta lui, voi încerca din propria-mi experiență să arăt, care e cauza adevărată a acestei decreșteri a numărului membrilor ajutători ai Asociațiunii, și aceasta cu atât mai vârtos, că vreau să delatur această acuză adusă cărturarilor dela sate, sau cel puțin să o reduc la adevărata ei valoare.

În primii doi ani, poporul nostru sâtos de știință a alergat cu grămada a se înscrie între membrii ajutători ai Asociațiunii, după aceea a început din ce în ce a se imputina numărul membrilor. Această împrejurare e un simptom, care ne îndreaptă să căutăm într'alt loc cauza decreșterii numărului membrilor ajutători. Involuntar ni-se pune întrebarea, că oare broșurile apărute în această bibliotecă satisfăcut-au exigențele poporului nostru ori ba? Eu zic, că nu le-au satisfăcut, căci dacă ar fi fost îndestulți cu hrana sufletească depusă în acelea, atunci chiar să admitem, că preoții și învățătorii ar fi întrelăsat datoria de a îndemna, de sine s'ar fi înscriș de membri la o instituțiune, pe care o cunoșteau acuma.

Nu vreau să analizez aci conținutul

broșurilor apărute, dar în această privință ar fi de zis multe.

Altă cauză, pentru care poporul nostru mai înscriș între membrii ajutători ai Asociațiunii este și împrejurarea, că anii din urmă au fost ani vijeloși și plini de evenimente istorice. Poporul e doritor de a cunoaște evenimentele zilei și astfel în loc să se înscrie de membru la Asociațiune, mai bucuros își procură o foaie populară, care în fiecare săptămână îi aduce știri despre lucrurile, ce se petrec în lumea întreagă.

În parohia mea, ca să mă mărginesc numai la ceea ce pot dovedi, vin cel puțin 20 exemplare din foile noastre populare: Poporul român, Foaia poporului și Libertatea, iar un Calendar, nu lipsește de pe masa nice unui știutor de carte. Acestea foi populare satisfac mai bine exigențele țaranului nostru decât broșurile din biblioteca populară și prin urmare nu e mirare dacă mai bucuros procură foi decât broșurile Asociațiunii. Personal am vorbit cu mai mulți țărani, cari mi-au declarat că mai bine și procură o foaie, căci aceea apare în fiecare săptămână și apoi și acelea duc povești și povețe economice.

Iată dar adevăratele motive pentru cari poporul nostru nu sprijinește cum să cuvine biblioteca populară a Asociațiunii. Nu zic că nu vor fi și altele, ca anii răi, criza economică și financiară cum și neinteresarea unora, dar acestea sunt numai pe planul al doilea în fața celor de mai sus.

După toate acestea, ni-se pune întrebarea, cum s'ar putea vindeca răul ca totuș țaranul nostru să fie în contact cu Asociațiunea și să ureze de binefacerile ei? După a mea părere aceasta chestie s'ar putea deslege în modul următor: Asociațiunea să sisteze editarea bibliotecii populare în forma

geschichte", Berlin 1875; „Entstehung und Staumbaum des Menschen geschlechts“ Berlin 1878; „Anthropofogenie, Entwicklungsgeschichte des Menschen“, Leipzig 1877; „Ziele und Wege der heutigen Entwicklungsgesch.“, Iena 1875; „Arab. Korallen“, Berlin 1876; „Die Perigenesis der Plastidule“, Berlin 1876; „Studien zur Gastrea-Theorie“, Leipzig 1877; „Die heutige Entwicklungslehre im Verhältniss zur Gesamtwissenschaft“, Stuttgart 1877; „Freie Wissenschaft und Frei Lehre“, Stuttgart 1878; „Monismus“; „Anthropogenie“; „Welträtsel“, în care a răspuns celor șapte probleme despre lume¹⁾ de profesorul Du Bois-Reymond cu categoricul adaos de Ignoramus²⁾.

Haeckel însă le-a deslegat pe toate șapte fără multă trudă, plecând din punctul său de vedere, că totul nu-i altceva decât materie.

¹⁾ Nilkes: Schutz-und Trutzwaffen pp. 74—75.

²⁾ Cele 7 probleme despre lume propuse de prof. Du Bois-Reymond sunt următoarele: 1. Was ist das Wesen der Materie und der Kraft? 2. Wo ist der Ursprung der Verwegung? Wie ist das Leben entstanden? 4. Woher kommt die zweckmässige Einrichtung in der Natur? 5. Wie sind die einfachen Sinnesempfindungen und wie ist das Bewusstsein entstanden? 6. Wie ist das vernünftige Denken und die Sprache entstanden?

7. Woher und was ist die Willensfreiheit?

Așa bunăoară la întrebarea: „De unde și ce-i materia?“ răspunde: „După părerea mea, primele trei întrebări se rezolvă prin priceperea substanței: materia și puterea se află în substanță, iar substanța lumii este aceea pe care o vedem“. La a doua problemă: „De unde este mișcarea?“ Răspunde: „După părerea noastră, aceasta se rezolvă prin admiterea, că mișcarea este o proprietate iminentă, originară a substanței“. De unde-i viața? — „Viața evident că a trebuit să se producă din materie moartă; altfel nu ar fi nici acum. Lucrul acesta îl deduc cu o consecvență de fier! A nega generație equivocă, însemnează a profesa minunea...“

Simțirea, cugetarea, limba și conștiința le explică prin combinații chimice — și așa celelalte, cu o cutezanță fără păreche.

Nu-i mirare dacă în urma acestora, aserțiunile-i extravagante au contribuit la împrejurarea de-a i-se clătina auctoritatea pas de pas, până când, fiind descoperit, că a falsificat un clișeu, prin care a vrut să dovedească aplicarea principiului biogenetic și la om, întocmai ca la animale — s'a compromis oribil, producând un scandal nemai pomenit în cercurile științifice.

De-atunci, mai ales, auctoritatea lui impunătoare și-a pierdut foarte mult din lustru; contrarii i-s'au multiplicat, și simpatiile de cari încă totuși se mai bucura în unele părți, i-au scăzut eu extragerea ră-

dăcinei. I-au fost atacate cu furoare tot mai mare principiile; a fost distrus aproape totul din toate părțile. Dr. H. Mertens, care în Haeckel a stimat pe unul dintre cei mai mari savanți ai științelor naturale, asupra durului monism filozofic, se exprimă: „Nu așa merge... Natural, trebuie să nege puterea vieții, dacă cu totul, după bunul plac, definește forțele simple, chimice-fizicale, că acele cuprind în sine și proprietățile vieții. Însă acesta e bunul plac și fantazie, nu știință. Dacă-s nebun, cărămida trăește în zid, și cugetă; așa este ușor să afirmi, că nu-i nici o deosebire între om și cărămidă“.

*

De-aci înțelegem, că viața octogenarului Haeckel, în cursul unui șir de ani, n-a putut fi decât o succesiune de vifore fără întreruperi și experiență amară. Incontestabil a fost un om mare, un cugetător adânc; în aceeaș vreme însă un mare necredincios. Faptul acesta ne îndreptățește, să arătăm pe acest savant în adevărata lui lumină; și nu ne mărginim la indicarea sumară numai a activității lui vaste, cu concepțiile despre lume și doctrinele ce le-a profesat, — ci să arătăm și rătăcirile în cari a căzut, descoperite lumii culte, de-o seamă de învățați tot așa de erudiți, ca Haeckel.

Pășirea lui cu diferitele-i principii noi de viață, a lovit deadreptul în tot ce are omenimea mai scump. Operilei destul de

de astăzi și în locul ei să edee o foaie bine îngrijită pentru popor, în care pe lângă evenimentele zilei să primească povești în toți ramii de cultură cari îl priveșc și în care să-și plaseze conferențiarul Asociațiunii cunoștințele și experiențele lor. La cuartal de an eventual la jumătate de an să se edee și câte o broșură din biblioteca Asociațiunii, care să se trimeată membrilor împreună cu foaia și atunci taxa de membru ajutător s'ar putea ridica la 4 eventual 5 cor. căci atâta plătesc și în abonamentul foilor pe cari le prenumără astăzi. Calendarul la finea anului lanice o întâmplare să nu lipsască.

În modul acesta, sperez că am putea aduna în jurul Asociațiunii un mare număr de țărani știutori de carte și aceasta instituție ar putea lucra cu mai mare efect în ajungerea scopului, ce urmărește.

Să nu ne învinuim deci reciproc, ci să nu punem pe lucru. Să aflăm adevărata cauză a răului și să o delăturăm și atunci lucrurile de sine vor veni în ogașia normală. Noi suntem un popor începător în ale culturii și vaccilăm în dreapta și în stânga până ne stabilim definitiv și găsim calea cea dreaptă, care aflată odată o vom urma în mod constant.

S. Z.

Correspondențe.

Din dieceza Gherlei.

Chestia „reuniunilor s. Maria“.

Sosit-a și pentru dieceza Gherlei momentul de fericită deșteptare. Morți eram și am înviat, pierduți am fost, și ne-am recules.

Mintea agerului nostru Arhieru a chemat la lucru și la seceriș, pe fiecare, acum și pe femeile române și creștine, îndemnându-le ca să aibă grijă — ca și vestalinelor la Romani — de focul „Larilor“ părintești: legea creștinească, ca așa tot mai mult să înflorească virtuțile creștinești.

popularizate, scrise într-o formă atrăgătoare, presărate cu multă fantazie, sunt provăzute cu aptitudinea de-a clăti sufletele din cel mai mare dor al lor: credința. Și lucrul acesta, să nu ne mire, dacă azi-mâne îl vom vedea și la noi, unde de-o vreme încoace au apărut tot mai dese traduceri din operele unor savanți streini de specia aceasta.

Acesta este Haeckel, pe care dacă vrem să-l cunoaștem, în forma aceasta trebuie să-l cunoaștem.

Hypolithos.

Cugetări.

Culese de I. P. C.

Dacă ai văzut vre-un om murind, să-ți minte și să știi, că pe aceeași cale vei merge și tu.

Toma Kempis.

Grăul de multe ori cade înainte de mure și floarea de multe ori nu produce fruct.

Sf. Petru Clever.

Ceeace făceam noi preoțimea ici și colo în satele noastre, adunând femeile într'un mănunchiu ales în jurul bisericii. — de acum aceasta operă să generalizează din centru la periferii ca un soare, care încălzește munți, dealuri, văi și câmpii deodată, și toți și toate le vom vedea aprinse de focul dragostei și alipirei mai intensive — cătră s. așezăminte bisericesti, pentru alui Dumnezeu mărire și a Sionului apărare, pe care porțile iadului atâtor secli nu l-a putut dărâma.

Când la 21 Decemvrie an. 1913 — la inițiativa dată, de câteva femei, din centru diecesei — s'au adunat marele număr de femei, ca să ia apostolatul propagării moralității, a bunului și frumosului „creștinesc“ în sinul bisericii militante, atunci și lupta noastră a preoțimei, întru combaterea răului, mi-se pare mai dulce și sunt semne de mari schimbări.

De aci înainte, ori unde vom fi, și ori unde vom propovădui legea Domnului, și ori unde s'ar părea periclitare virtuțile creștinești, și bunurile sufletești, — acolo vom găsi garda nouă a femeilor creștine, și vom sta împotriva celor ce cearcă să ne despoaie și sufletește și trupește. — Onoare voaua împreună muncitoare cu noi sub scutul s. Maria.

Spre ajungerea unui scop atât de înalt, vom avea lipsă și noi și femeile întru toate de a ne ruga și de a ne conforma întru toate după inima s. Maria.

Pe prea s. Fecioară Maria, știm că a caracterizat-o modestia fără margini, curățania sufletească și trupească, simplitatea și blândeța. Pentru aceste mari însușiri s'a învrednicit de a fi „cea mai aleasă“, și mai onorată, decât Cheruvimii și mai mărită decât Serafimii. Hrana ei era rugăciunea și în mijlocul darurilor zicea: „Fie Doamne voia ta; fie mie după cuvântul Tău“ și purta cu resignare greutățile, darurile și suferințele ca mama a tuturor.

Retragerea dară din sgomotul lumii păcătoasă, și petrecerea mai stăruitoare cu rugăciune, va trebui să fie prima condiție de împlinit din partea acelor brave membre, ce voesc să se numească ucenicele s. Maria.

Pe lângă multă și deasă rugăciune, vor trebui să strălucească în deprinderea virtuților creștinești.

(Va urma)

Pamfilu Grapini par.-protop. gr.-c.

Reviste.

Pregătirile de războiu ale rușilor. După știrile semioficioase mai noi rușii au terminat cu pregătirile pentru război. Kokovcev, fostul ministru prezident rus, a spus, cu ocazia vizitei ce a făcut-o la Berlin, că Rusia nu dorește război. Aceiași a accentuat-o și Sasanov, în zilele trecute. Rusia, fără motiv, nu va provoca nici un conflict, decât singur în cazul când ar fi silită. — Guvernul german, crede, că urcarea contingentului armatei germane, e îndeajuns să se apere

din ori care parte. Se sperează la o primăvară fără surprinderi și liniștită.

Despre raportul ruso-german, Rosszija, scrie următoarele: gazetarii germani pesimiști încearcă să explice și cauzele pregătirilor rușesti. După părerea lor, pretinia ruso-germană, deja de mult nu se mai poate conzidera de un fapt politic real. N'ar fi lucru de mirat dacă s'ar esprima în forma asta presa germană radicală, căci radicalii nu consimt cu politica așa zisă dinastică. Pretinia dintre Germania și Rusia e întărită și de legăturile ce există între familiile domnitoare.

Rusia se nizește să-și organizeze mai bine și marina, fapt care încă contribuie la neliniștea foilor germane. Acelaș lucru îl face și Germania. Cu toate acestea foile rușesti nu iau nici un act despre procedura asta a Germaniei.

Despre mobilizarea Rusiei, însuși Wilhelm s'a esprimit că el nu crede într'un război mai apropiat cu Rusia.

Diverse.

Rugăm pe Stimații abonenți, să binevoiască a-și renovi abonamentele și cei ce sunt în restanță cu abonamentele pe anii trecuți să-și achite datoriile. Foaia nu se poate susține fără abonamente plătite înainte.

Red. și Administrația.

Examenul cantorilor. Duminecă la orele 3 d. a. s'a ținut examenul cu ascultătorii cursului cantoral de 6 săptămâni în una din salele gimnaziului nostru. Examinarea ascultătorilor instruați de profesorii de cant: Aron Papiu și Ioan Moldovan v. notar consistorial s'a făcut în prezența comisunii însărcinată cu cvalificarea cantorilor, compusă sub prezidiul Rev. Domn Dr. Victor Szmigelszki canonic, din P. O. D. Ioan F. Negruț, director preparandial și Iuniu Brut Micu, directorul cancelariei Metropolitane.

Au fost admiși la examen 23 candidați dintre cari 4 au fost relegați la repetirea cursului, ce se va ținea în anul viitor, iar 19 au fost provăzuți cu diploma în regulă. Aceștia sunt: Gavrilă Popa din Varfalău, Ioan Vârva din Posmuș, Luca Ceuca din Hordău, Maței Pop din Berind, Simion Zaharie din Poiana porcului, Ioan Drăgan din Chiraleș, Nicolau Husariu din Telec (Giurgiu), Georgiu Precup din Boian, Nicolau Muntean din Cârța săsască, Valeriu Jigău din Zagra, Ioan Ceușan din Săplac, Arsenie Mureșan din Jucul nobil, Vasile Bachis din Ilva mică, Georgiu Negru din Morlaca, Ioan Lazar din Mititei, Georgiu Ciorogariu din Nevrincea, Georgiu Fărcaș din Sănpaul, Ioan Moldovan din Stupini și Teodor Nuțu din Hășmaș.

Inspecția militară a Arhiducelui Iosif. Din Székesfehérvár să anunță: Arhiducele Iosif în calitate de comandant de trupe a inspectat regimentul de infanterie 69 din Székesfehérvár. După inspecție, Arhiducele a plecat spre capitală. Înainte de a fi plecarea trenului Arhiducele deschizând fereastra cupeului salon, privea spre peronul gării, pe care între alții se afla și contele Huyn mareșal campestru locotenent, care asemenea a inspectat regimentul de husari 13 staționat tot în Székesfehérvár.

Arhiducele Iosif, care are numai rang de colonel a salutată pe locotenentul mareșal, care fără să-l recunoască, cu țigara în gură a resalutat pe Arhiduce de tot ușor, ca și pe ori care subaltern.

Șeful de gară a făcut atent pe mareșal, care văzând situația penibilă, în care se află a alergat la fereastra vagonului și luându-și o poziție cavalească și strict militărească a salutată pe Arhiduce, cerându-și iertare pentru neatențiune. Arhiducele zimbând a luat spre știință incidentul, și a convorbit prietenește cu mareșalul.

Logodnă. Dșoara *Mărioara Ossian* din Vășmort și dl dr. *George Hetcou*, prof. gimn. în Beiuș — logodiți. Felicitări!

Scufundarea unei bărci cu pasageri la Turnu Severin. Din Turnu Severin să anunță: Duminecă la 9 ore pe un timp foarte frumos, a plecat din orașelul sârbesc Cladova, o barcă cu 15 pasageri venind spre T. Severin. Ajungând la mijlocul Dunării barca s'a răsturnat, iar pasagerii au căzut pradă valurilor. Un vapor remorcher din portul T. Severinului observând nenorocirea a plecat imediat în ajutorul naufragiaților, dar totul a fost zădarnic, căci barca se scufundase cu toți pasagerii.

Congresul administratorilor de moșii din România. Administratorii de moșii din toată țara românească s'au întrunit în primul lor congres în sala „Amiciția” din București. Înainte de ce guvernul ar înfăptui marea problemă agrară, administratorii de moșii s'au întrunit pentru ași discuta lipsele lor profesionale. Președintele Carabele, citește telegramele către M. S. Regele Carol, dl prim-ministru al agriculturii, în cari congresiștii cer sprijinul cu prilejul realizării reformei agrare.

Ordinea de zi a desbaterilor a cuprins aceste puncte:

1. Improprietărea în loturi mari a administratorilor de moșii în întinderea ce se va determina prin reforma agrară;

2. Considerarea administratorilor de moșii netitrați cu cei titrați (agronomi) în fața legilor;

3. Interzicerea pentru streini de a ocupa profesiunea de administratori de de moșie;

4. Revizorii agricoli ai statului se fie numiți dintre administratori de moșie netitrați ca și dintre cei titrați.

Premiu pentru prinderea atentatorilor dela Dobrițin. Din Dobrițin să anunță: Ministrul de interne a emis suma de 30 000 coroane ca premiu pentru aceia, cari vor prinde pe atentatorii dela Dobrițin. Autoritățile au fost înștiințate prin o circulară de căpitanul de poliție din Dobrițin Rostás, că

acelora, cari vor conduce poliția pe urmele atentatorilor Cătărău și Kirilow li-se va da premiul de câte 15 mii coroane.

Reducerea etalonului băncii Austro-ungare. Din Budapesta să anunță: Consiliul superior al Băncii Austro-ungare a decis reducerea etalonului cu 1/2 procent, adică la 4 procente. Reducerea a fost determinată de știrile politice optimiste, primite în mod confidențial din Berlin și Petersburg. În urma acestei împrejurări favorabile situațiunea cursului cambial s'a îmbunătățit, iar revărsările la Banca austro-ungară au început se crească.

Sbor în jurul pământului. Aeroclubul american va face un sbor încunjurând pământul. Plecarea se va face din Sant Francisco, peste Ocean spre Europa. Durata timpului va fi de 120 zile. Pentru accidente s'a pus o cauciune de 150.000 dolari la băncile americane, Premiul întâi e de jumătate milion dolari.

Bombe de ecrasit și dinamită. Din Murăș-Oșorheiu să anunță: În hotarul comitatului Murăș-Turda s'a aflat un pachet cu ecrasit de 1 1/2 chgr. Aceasta bombă — după cum se susține — ar fi fost trimisă de notarul Nicolae Nagy la adresa viceșpanului comitatului Murăș-Turda. În contra notarului s'a pornit cercetare.

O altă bombă cu dinamită a fost aflată de un muncitor din Feneșul săsesc Petru Selicean înaintea școlii superioare de fete din Cluj. Dând de știre poliției, spre groaza lor desfăcând pachetul au aflat un aparat explosiv, conținând 4 rude de dinamită cu 24 fitile. Pachetul a fost dus la poliție, de unde s'au luat măsuri de urmărire.

Asentările. Din Budapesta să anunță: Un succes al drumului făcut la Viena de ministrul de hovezi Hazai e, că asentările estimp se vor face în luna April a. c. și recrutarea se va face pe baza proiectului vechiu.

Moartea unui zoolog vestit. Unul dintre cei mai mari zoologi, profesorul Fox, numit regele șerpilor, a murit mușcat de un șerpe veninos. Dedicându-se studiului șerpilor a călătorit în Australia, patria șerpilor, unde ș-a făcut o colecție de 500—600 șerpi veninoși de tot soiul, prinși de mâna lui. Prin studiul său îndelungat, a aflat diferite contraveninuri, cari medicilor și chimicilor le erau de mare ajutor în medicină, și cari adeseori au și recurs la sfatul lui, când aveau lipsă de un contravenin nou la mușcătura de șerpe. Deși în cariera sa periculoasă, demulțori fiind mușcat de șerpi veninoși, ș'a găsit leacul și a scăpat teafăr, totuși moartea lui a fost cauzată de prea marea-i îndrăzneală în descoperirile sale științifice. În o menagerie din Calcuta vindeca o capră mușcată și în cursul vindecării n'a băgat de seamă, că un șerpe mare — prins viu — îl scapă din traista de vânat. Acesta la mușcat de braț în câteva locuri și el a folosit îndată contraveninul potrivit, dar o mușcătură n'a băgat-o de seamă, din care cauză i-s'a înveninat sângele și după câteva ore de chinuri a murit.

Posta Redacțiunii.

R. Fürményes. Medicina amintită se află la *Simion Oniciu* apotecar în Abrud (Abrudbánya).

Partea Literară.

F. X. Wetzel.

Calea spre fericire.

— Pentru tinerime. —

Trad. de: P. A. N.

(Continuare și fine.)

În 1881, chiar în Miercurea după lăsatul de carne, se duse un proprietar în unele afaceri într'un oraș din țara nemțască. La prânz se duse într'un hotel în care pe o masă erau mâncări de dulce, iar pe alta mâncări de post. El se așeză la cea din urmă. Iși făcea aici lucru cu cânele lui de vânătoare, ca să nu audă batjocurile cunoscuților săi, cari mâncau de dulce. Dar unul dintre ei se ridică dela masă și se apropie de proprietar, zicându-i: „Cu toate că-i post, Dle baron totuș cred, că mă lași să dau acest os cânelui Dtale!” — „Cu plăcere de răspuns baronul cu deplină liniște — *pentru că animalele mănâncă carnea în orice vreme*”.

În hotelul gării din Winterthur într'o Vineri, aștepta un tinăr. Și-a cerut o mâncare de post (Omelette). Dar niște domni „lumi-nați” dela o masă vecină, începură al râde și chemând în ascuns hotelierul, i-a poruncit, ca în socoteala lor, să-i ducă tinărului o mâncare de dulce (cotelette). Acesta a ascultat. Tinărul foarte mult s'a mirat, când a văzut cu ce-l servește. Dar n'a rămas cu mâinile în sin. Ci chemând hotelierul i-a cerut puțină hârtie. A învăluit apoi, zimbând mâncarea cea de dulce în hârtie și zise către hotelierul uimit și către domnii dela masa vecină: „Asta îmi va prinde bine mâne! Și acum adu-mi ce-am cerut eu!”

Astfel ne trebuie numai puținel curaj și vorbele de șagă sau batjocurile le vom putea combate ușor. Și din frica de oameni nici decât să nu lăsați nefăcut vre-un lucru bun sau neisprăvită vre-o datorință de voastră! Temeți-vă de Dumnezeu și de altul nime! Prindeți orice ocaziune s'ar îmbia să faceți bine! „Umblați în frica Domnului și așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzând faptele voastre cele bune, să preamărească pe Tatăl vostru cel din ceriuri”.

Cât de fericiți veți fi, când odată în ziua judecării veți sta înaintea Judecătorului lumii, bogăți în merite și fapte bune, pe cari le-ați câștigat prin acuratețea voastră în lucrurile mici! Chiar și de nu ați fi zidit biserici lui Isus, sau alte instituții; chiar dacă nu veți fi întors țări întregi la creștinism, sau de nu veți muri moarte de martiri, chiar și dacă nu trăiți în singurătatea deșerturilor sau între liniștilele ziduri ale vre-unei mănăstiri, totuș, dacă va-ți impliniți în liniște și cu bucurie datorințele stărei voastre și, dacă ați făcut bine cât numai ați putut, vă pot aștepta merite neveștezite și neprețuite comori. Pentru că pe cel credincios în celea mici, peste multe îl va pune Domnul.

Incheiere.

Un tinăr plecă în țară străină. Intre lacrimi își luă rămas bun dela bunii săi părinți; a îngecunchiat încă odată, ca să primească binecuvântarea tatălui său. Încărunțitul tată își așază mâinile pe capul fiului, îi făcu pe frunte semnul sfintei cruci și zise: „Atotputernicul Dumnezeu să te binecuvinte: Tatăl, Fiul și sfântul Spirit! Și pentru ca astă binecuvântare să se implinească în tine cu adevărat, să nu ți uiți de cele ce-ți voi spune: *In genunchi te roagă în fiecare zi dimineața și seara; primește în fiecare lună sfintele taine a pocăinții și a împărtășeniei, nu te teme de altceva decât de păcat. De vei face așa, Domnul Dumnezeu te va binecuvânta și te vei întoarce iarăș sănătos în patrie.*”

După opt ani tinărul se reîntoarce în casa părintească; tatăl său nu mai trăia. Dar mama-sa avu bucuria și mângâierea să strângă la pieptu-i tot pe acel copil bun și nestruciat. Intr'o zi află în cartea de rugăciuni a fiului ei o ședulă, pe care era scris: „Îngenunchind te roagă în fiecare zi dimineața și seara; primește în fiecare lună sfintele taine: a pocăinții și a împărtășeniei; nu te teme de altceva, decât de păcat.” Și începu să plângă. Dar chiar atunci intră în casă feciorul. El văzu ședula în mâna mamei sale și zise: „Aceasta m'a mântuit. În fiecare diminecă, când luam în mână cartea de rugăciuni, îmi cădeau ochii pe ședulă și pe cel din urmă sfat al tatii, care îl ceteam iarăși și iarăși și care l-am urmat întocmai. Numai așa făcând am rămas bun și m'am făcut fericit.”

O, iubite tinere, fă ca aceste vorbe ale acestui îngrijat părinte să-ți sune și ție. Căci „și astăzi — zise episcopul Egger în 1892 într'o adunare a lucrătorilor din St. Gallen — *încă și azi acela se va feriți mai ușor în lume și acela va fi mai vesel, care ca creștin se va ruga și va lucra, care se teme de Dumnezeu și-I ține poruncile. Ca să fiți fericiți pe pământ, trebuie să aveți o conștiință curată, trebuie să trăiți în pace cu Dumnezeu, să credeți în prevedința dumnezească și să vă încredeți în cărmuirea Ei, să nădăjduiți cerul și să vă siliți spre el. Fără aceste simțăminte nime nu-i fericit, de-ar fi chiar cap încoronat; prin acestea chiar și cei mai săraci încă vor fi fericiți.*”

JACOPONE.

— Povestire. —

Trad. de Ioan Popu-Câmpianu.

(Continuare).

Procurorul a dorit, ca femeia sa la producțiuni să apară într'o strălucire nemai-pomenită. Și Iulia s'a supus. S'a îmbrăcat într'o haină de mătăasă de culoare crem. Șanul și brațele îi erau acoperite cu dantele de Veneția. În păr, la gât și în urechi îi străluciau pietrele de opal și diamante de India. Iulia nici odată n'a fost așa de frumoasă și răpitoare ca și acum. Când Benedetti a voit să vorbească cu Iulia, și a intrat în casă, aceea strălucia ca și un soare. A rămas uimit; nici prin vis nu putea s'o vadă mai frumoasă. Și când Iulia zimbând i-a lătină mâna, Benedetti a căzut în genunchi, i-a sărutat mână și a zis:

— Oare inger din cer s'a pogorit pe pământ? Nu pot decât să mă plec înaintea ta, ca și înaintea unui inger.

— O Jaques, pentru ce ești așa copil? Pentru ce vrei să mă ademenești cu vorbele tale? — zice Iulia, cercând să-l ridice. — Tot eu sunt. Și ceea ce este pe mine, e numai semnul dragostii tale. Ași putea eu să fiu așa de vanitoasă?

— Oare dacă te-ai îmbrăca în sac, frumsețea și gingășia ta ar putea să dispară? Nu! Pe dreptul dar pot să fiu fălos cu tine.

— Mergem? — întreprinde Iulia.

— Chiar de aceea am venit, să-ți spun, că nu putem merge împreună. Trebuie să primesc familia regală. M'am îngrijit însă să fie cine să te petreacă. E contele Pelchioni cu soția și cu o mătușă a sa.

— Ce rău îmi pare, că nu vei fi cu mine. Dar pe principele și pe principesa Doria cine îi primește?

— Am și uitat să-ți spun. Ei nu pot să vină, căci le este bolnav copilășul.

— O ce năcăjiți vor fi! Dumnezeu să le ajute să se însănătoșeze copilul. Cred, că după primiriile oficioase vei veni la noi.

— De bună seamă. Contele altcumștie, care e loja noastră. M'am îngrijit să fie și păzită, ca nu cumva mâni murdare să se atingă de ea. La revedere dragă. — Benedetti o sărută și iese.

Era o zi frumoasă. Soarele încă era par'că mai strălucitor ca de altă dată. Lumea era foarte veselă. Când Iulia a intrat în lojă, toate privirile erau ațintite asupra ei. Jocul s'a început. Mulțimea aplauda. Muzica cânta. Pe scenă apare o baletistă egipteană. Benedetti încă n'a venit. E tot ocupat. Lojele familiei regale sunt ocupate. Alergările de cai încă nu s'au început. Iulia observă pe Benedetti. Acesta când o vede cum stăpânește tot publicul cu frumsețea ei, îndestulit îi zimbește. Voiește să-i facă semn și să meargă la ea, când deodată se aude o ruptură puternică și un vaiet îngrozitor. E loja Iuliei. S'a prăbușit. Benedetti ca nebun aleargă să-și mântuie soția. Toți simțeau primejdia și durerea ce l'a ajuns pe procuror. Cu greu pătrunde la locul unde s'a întâmplat primejdia și printre răniți află și pe Iulia. O ia în brață și cearcă s'o scoată. Mulțimea îi face cale. Iulia abea mai răsuflă. Cu blândețe privește la bărbatul său. Benedetti o așază jos, îi ia capul în brațe, voiește să-i desprindă hainele. Dar Iulia îi șoptește:

— Nu aici! Nu aici! — și îi face semn s'o scoată din mijlocul mulțimei. Benedetti o ia în brațe și o duce pe o pajiște mătăsoasă. Îi desprinde hainele, fără să mai bage în seamă frumsețea lor, le taie numai să poată Iulia să răsuflă mai liber. O dar e îngrozitor. Ranele sunt mari. Sângele curge. Benedetti începe să se vaete și să strige. Iulia e palidă, toată tremură. Abea mai poate să șoptească ceva, câteva cuvinte:

— Pentru tine s'a întâmplat aceasta. O Isuse Hristoase! fă-l să se îndrepte.

Și s'a sfârșit. Sufletul i-s'a înălțat la cer. Benedetti numai acum a înțeles cauza penitenței ce a făcut-o Iulia pentru el; acum numai a înțeles, că a fost lipsă de jertfa aceasta pentru păcatele lui din tinerețe, și că Iulia cu jertfa vieții a voit să-l îndrepteze și să-i câștige mântuire. Mulțimea l'a încunjurat. Dar Benedetti i-a respins pe

toți. A luat în brațe trupul acesta scump și și l'a dus acasă. L'a așezat pe catafalc și l'a privit... mult... mult... și nu putea să plângă... S'au făcut pregătirile de înmormântare. Benedetti ținându-se de cap, numai atâta a putut zice:

— Lăsați-o așa cum este!

(Va urma).

Posta Administrațiunii.

Am primit și chităm abonamentul dela: *Mihalț* pe 1914 sem. 1-iu. — *Dr. B. Bucium* pe 1914. — *Ungurei* pe 1/2 1900—1/8 1901. Rugăm a ne trimite și restul de pe anii următori până în prezent. — *Krassó—Vermes* pe 1914. — *Mititei* pe 1/11 1907—1/9 1908. — *Almașul mare* pe 1912—1914. — *Năoiu* pe 1914 sem. 1-iu. — *Daia rom.* pe 1/9 1911—1/9 1912. Adresa o schimbăm și e bine să fie totdeauna pe Oficiu. Vă rugăm și pentru restul anilor următori. — *Il. Epp. Lugoj* pe 1914. — *Mediaș* pe 1/9 1912—1/9 1913. Drept quită servească Recipisa postală, cu provocare la chitarea prezentă. — *Herseni* pe 1913. — *Avasúfalu* pe 1914 sem. 1-iu. — *Homorod* pe 1909—1911 și 1913. — *Chezler* pe 1/8 1912—31/12 1913. — *Alsógyékényes* pe 1914 pătrarul prim. Adresa se va schimba, cât ce se vor mai împutina fașele de până aci. — *Szép-kenyerű Szt.-Mártou* pe 1/1—1/10 1895. Vă rugăm a regula și restanța anilor următori. *Revășel* pe 1913 sem. 2-lea și 1914 sem. 1-iu. — *Buia* pe 1/1—1/20 1905. Binevoii a regula și restanța anilor următori. — *Șopter*. În 12 Febr. 1913 ați plătit pe 1/11 1911 până în 31/12 1912. Drept quitanță servească recepisa postală cu provocare la quitarea din Posta Administrațiunii; căci quite separat ne costă prea mult. — Vă rugăm a trimite abon. restant pe 1913 și pe semestrul 1-iu din 1914. — *Ciavașul de Câmpie*. Chitanță separată nu Vă putem trimite, căci nu ne ajung speșele. După plățirea din 23/11 1913 au mai rămas în restanță timpul din 1-iu Iunie 1912 până în prezent. Rugăm achitarea lui. — *Bozieș*. Vezi Posta Adm. Nr. 21. pg. 7, Coloana a 2-a șișur al 3-lea de desupt.

Biblioteca „Unirii”.

1. *Ben Hur*, sau zilele lui Mesia de Levis Valace, 2 vol. 2-90
2. M. Eminescu, *Studiu critic* —90
3. *Câteva momente din începutul bisericii române*, de C. Auner —20
4. *Nume de familie la românii din Ungaria*, de Alesiu Viciu —12
5. *Din viața lui I. Micul*, de M. Străjan —16
6. *Albertina*, povestire de Dr. V. Bojor —30
7. *Cestiuni* din dreptul bis. unite p. I. II. 3-40
8. *Cele două fețe ale lumii*, de Nicu —30
9. *Ziua deșteptării*, de Aurel Fodor —16

Biblioteca din Blaj.

1. Vestitorii credinții vol. I. —24
2. Impresii —24
3. Sfânta Casă din Loreto —24
4. Floricele din raiu —24

Proprietar, editor: Vasile Moldovan.

Redactor responsabil: Augustin Gruția.

